

**Arbeids- og
inkluderingsdepartementet
v/ Innvandringsavdelingen
Postboks 8019 Dep.
0030 Oslo**

Oslo, 15. september 2009
Vår ref.: 851/LA
Må alltid oppgis.

Deres ref.: 200903183-/JRS

Høringsuttalelse fra Juss-Buss om forslag til lovendring og forskriftsbestemmelser om unntak fra taushetsplikt og opplysningsplikt for ansatte ved mottak og omsorgssentre

Juss-Buss viser til departementets høringsbrev datert 11.6.2009. Vi synes generelt at det vil være fordelaktig å få dette området enhetlig regulert, men vi er ikke enige i at ny lovgivning nødvendigvis trenger å følge den linjen av gjeldende rett som ligger lengst unna forvaltningsloven.

Merknadene våre til departementets forslag til lovendring og forskrift følger nedenfor.

Enhetlig regulering

I høringsbrevet fremgår det at forslaget innebærer en enhetlig regulering og praktisering av regelverket for ansatte ved alle mottak, uavhengig om de har offentlig eller privat driftsoperatør.

Juss-Buss er enige i at det er uheldig at det rettsvernet en beboer får avhenger av hvilken type mottak den enkelte tilfeldigvis havner på. Vi er derimot ikke enige i at det nødvendigvis er den rettsstilstand som gjelder for private mottak som bør legges til grunn for ny lovgivning. Forvaltningslovens beskyttelse bør også gjelde for asylsøkere, og Juss-Buss ser ikke noe grunnlag for spesifikt å unnta denne gruppen fra vernet. Den alminnelige taushetsplikten etter forvaltningslovens (fvL) §13 er der for å beskytte parts- og klientinteresser, og særlig verne om tillitsforholdet som bør og skal eksistere til forvaltningen. Om det skal gjøres unntak fra dette vernet bør det være tungtveiende hensyn som ligger til grunn, og det mener vi at det ikke foreligger her. Juss-Buss mener at om det skal foreligge en enhetlig regulering, så bør en alminnelig taushetsplikt etter forvaltningsloven legges til grunn både for private og kommunale mottak.

Beboernes behov

Departementet presiserer at utlendingsforvaltningens behov for opplysninger må veies mot beboernes behov for tillit til de ansatte. Departementet argumenterer videre med at formålet med oppholdet på mottak er å få vurdert sin asylsøknad, og at unntak fra taushetsplikten ikke er et uforholdsmessig inngrep overfor beboeren.

Juss-Buss mener at hensynet til tillitsforholdet beboerne og de ansatte mellom bør veie tungt. Det er særdeles viktig for asylsøkerne at de kan ha en trygg base der de bor og dermed også ha tillit til de som jobber på mottakene. Asylsøkerne har vært på flukt og har ofte opplevd mye som de trenger å få bearbeidet. At de da også skal frykte at det de sier eller gjør kan bli brukt mot dem døgnet rundt vil ikke gjøre denne prosessen lettere. Mange asylsøkere vil kunne ha behov for å betro seg om sine problemer uten at dette potensielt skal påvirke saksgangen på noen måte – spesielt av hensyn til deres psykiske helse. Det vil være svært tyngende og måtte forholde seg til saken sin døgnet rundt, spesielt med tanke på den lange saksbehandlingstiden. Juss-Buss mener at disse hensynene veier så tungt at det ikke kan rettfærdiggjøres at det bør gjøres unntak i taushetsplikten for de ansatte ved mottak og omsorgssentre.

Departementet mener at formålet med boligoppholdet på mottak er å få vurdert asylsøknaden og at dette rettfærdiggjør utlevering av informasjon som kommer fram her. Opphold på mottak er en nødvendighet i løpet av saksbehandlingstiden, fremfor alt fordi asylsøkerne ikke har noe annet bosted. Derfor bør ikke oppholdet anses som en del av en løpende asylsøknad.

Vi vil også bemerke at der i følge Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjon (EMK) artikkel 8, skal mye til for å kunne gjøre inngrep i et privat hjem. Enhver har rett til respekt for sitt privatliv, sitt familieliv og sitt hjem. Mottakene det er snakk om er tross alt hjemmet til alle asylsøkerne som bor der, og for at det skal gjøres inngrep skal det foreligge tungtveiende grunner. Vi kan ikke på noen måte se at det vil være forholdsmessig å gjøre inngrep i samtlige asylsøkeres eget hjem.

Ut i fra det vi forstår av høringsbrevet kan vi heller ikke se at det grunnleggende hensynet til kontradiksjon blir tilstrekkelig ivaretatt hvis beboerne ikke får innsikt i eller mulighet til å kommentere hvilke opplysninger som blir gitt ut om dem. Kontradiksjon er ett viktig fundamentalt prinsipp som finnes i ulovfestet rett og lovfestet i fvl. §17. Om dette forslaget skulle bli gjennomført er det et minstekrav at den det gjelder får anledning til å kommentere og imøtegå opplysninger som blir gitt.

Spesifikt om barn på omsorgssentre

Departementet mener at opplysninger gitt under behandling skal være unntatt for opplysningsplikten. Dette mener Juss-Buss er fornuftig, men at det også er like relevant på mottak som på omsorgssentre.

Departementet mener videre at barna i omsorgssentre bør ha ett sterkere rettslig vern enn beboere på mottak, og færre opplysninger skal kunne utleveres. Juss-Buss er enige i at overfor barn i en særlig sårbar situasjon bør det vises ekstra varsomhet, og her bør det rettslige vernet være ekstra sterkt. Likevel mener vi at vernet i foreslått lovgivning ikke blir sterkt nok – det følger av barnekonvensjonen (BK) artikkel 2 at ethvert barn innenfor statens jurisdiksjon skal behandles likt uten diskriminering av noe slag. Juss-Buss ser derfor ikke hvorfor barn i omsorgssentre skal ha et dårligere rettslig vern enn barn på barnehjem. Hensynet til et trygt hjem, og ikke minst hensynet til at de skal kunne stole på de ansatte som skal ta vare på dem, er veldig viktig for disse barna.

De ansattes rolle

Departementet nevner hensynet til de ansatte på mottakene. Det uttales at det er viktig at de ansatte har klarhet i sin egen rolle, slik at de ikke føler seg innsatt i en slags angiverposisjon ovenfor dem de er satt til å hjelpe i det daglige.

Juss-Buss mener dette er lite vektlagt i høringsbrevet. Det er svært uheldig at ansatte på mottak faktisk *blir* satt i en slags angiverrolle. De ansatte er der som en nøytral part, og bør ikke føle at de skal drive med en slags spionasje ovenfor beboerne. Dette kompliserer forholdet mellom de ansatte og beboerne og gjør det vanskelig å bygge opp et tillitsforhold, noe som også vil gå utover de ansatte. De ansatte på mottakene vil ikke være tjent med å bli assosiert med beboernes motpart. Det bør være et skille mellom saksforhold og boligopphold.

Det er også betenkelig at dette potensielt kan sette ansatte på mottak i en maktposisjon, hvor det kan trues med at beboerne kan rapporteres til UDI. Misbruk av maktposisjon er derfor en potensiell følge av forslaget.

Opplysningene som skal kunne utleveres

Departementet mener opplysningene som skal innhentes skal være relevante for søknaden, og disse skal kunne bidra til å avklare beboers opprinnelsesland, identitet og asylgrunnlag. Det er gitt eksempler på hvilke opplysninger det kan være snakk om: At en beboer har mye kontakt med asylsøkere med en annen nasjonalitet, hvilket språk beboeren snakker til daglig, hvilken sosial omgang søkeren har med potensielt jevnaldrende, besøk, permisjoner etc.

Juss-Buss mener det er fare for at dette blir vagt baserte antagelser om særdeles viktige spørsmål for den det gjelder. Det kan fort bli mye synsing og antagelser hvis viktige fakta skal bedømmes ut fra hvem personen velger å omgås. Dette kan skape misforståelser og problemer for den det gjelder, og i verste fall skape tvil i stedet for å oppklare tvil. Det kan også spørres om de ansatte ved mottak og omsorgsboliger har faglig kompetanse til å vurdere disse spørsmålene, som for eksempel hvilket språk som blir snakket. At det kan settes spørsmålsteget ved kvaliteten på disse opplysningene, svekker nødvendigheten av å utlevere dem.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet mener at forslaget totalt sett kan føre til kortere saksbehandlingstid, da innhentet informasjon vil kunne bidra til å belyse uklare forhold og redusere behovet for annen utredning.

Juss-Buss frykter at det vil ta tid å forespørre informasjon, utrede denne og gi tilbakemelding. I tillegg synes det svært betenkelig at opplysninger innhentet fra mottakene skal fjerne behovet for annen utredning. Som tidligere nevnt er dette vurderinger som de ansatte ikke er ansatt for å foreta, og disse opplysningene kan ikke anses som fasitsvar som uten videre kan legges til grunn. Som departementet selv presiserer, så *skal* saken være best mulig opplyst før det treffes en avgjørelse, og da vil det være nødvendig å foreta utredninger i tillegg til informasjon fra mottakene.

Kort om forholdet til EMK

Avslutningsvis vil Juss-Buss bemerke at departementet ikke har nevnt folkerettslige forpliktelser i høringsbrevet. Vi ber derfor om at departementet vurderer og utreder om det aktuelle lovforslag vil gå klar av internasjonal rett. Vi vil i den anledning peke på et par momenter departementet bør ta stilling til:

FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 2:

Er det forsvarlig å mistenkeliggjøre en hel gruppe mennesker på den bakgrunn at de er asylsøkere, og dermed unndra dem det generelle rettsvernet som ligger til grunn i forvaltningsloven?

Asylsøkergruppen faller inn under ”status for øvrig” i første ledd, og er dermed beskyttet mot forskjellsbehandling. Det er bekymringsvekkende at en hel gruppe mennesker skal unndras rettsvern.

SP artikkel 17, EMK artikkel 8:

Etter artikkel 17 må ingen utsettes for vilkårlige inngrep i privatliv, hjem eller korrespondanse. Korrespondanse har vært eksemplifisert av departementet som en type opplysning som er aktuelt å kreve oppgitt; hvilken kontakt den det gjelder har med omverden og med hvem. Etter andre ledd har enhver rett til lovens beskyttelse, og den finnes i dette tilfelle i forvaltningsloven – som departementet vil gjøre unntak fra.

Artikkel 8 har allerede vært omtalt ovenfor, og den går på det samme som SP art. 17 – rett til respekt for privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse. Her er det tungtveiende hensyn som må til før det er forholdsmessig å gjøre inngrep. Vi mistenker at hensynene som ligger til grunn for lovforslaget ikke er tungtveiende nok.

BK artikkel 2 har allerede vært nevnt, diskrimineringsvernet. Vi vil også vise til BK artikkel 22, hvor det er eksplisitt fastsatt at barnet skal gis ”samme beskyttelse som ethvert annet barn som av en eller annen grunn permanent eller midlertidig er berøvet sitt familiemiljø”. Juss-Buss mener at det kan være vanskelig å gjøre unntak i rettsvernet for flyktningbarn, når det står tydelig i artikkelen at de skal ha samme rettigheter som et barn fra Norge.

Med vennlig hilsen
For Juss-Buss

Linn Albertsen